

tur. Adpellant itaque verba illa, non supra Christi personam absolute, et secundum se expectatam; sed supra personam in humana natura subsistentem.

Pro quinto soluendo satis cuique erit Euangelium euoluere: ut scilicet videat quam clare atque distincte Christus se Dei Filium dixerit. Ut enim Ioan. cap. iv. legitur, quum Samaritana ipsi dixisset: »scio quia Messias venit, qui dicitur Christus. Quum ergo uenerit ille, anuntiabit nobis omnia. Dicit ei Iesus: Ego sum qui loquor tecum.« Similiter, Summus Sacerdos Marci cap. xiv. interrogabat eum, et dixit ei: »Tu es Christus Filius Dei benedicti? Iesus autem dixit illi: »Ego sum.« Quin, in loco in obiectione adducto palam Christus professus est se Filium Dei esse: ait siquidem Euangelista: »respondit eis Iesus: Loquor vobis, et non creditis: nempe, quod quaeritis ex me loquor vobis, nec tamen creditis. Leguntur similia alibi passim. Praecipit tamen Apostolis, ne cui tunc dicerent ipsum esse Christum; non quod talem se non praerberet ipse, palamque praedicaret; sed quia non Apostolorum, sed vnus tunc Christi missionis tempus esset.

Postremi, quod Paulli est, testimonii explicationem exhibet Augustinus scribens: (18) »vnde verus ille Mediator, in quantum formam serui accipiens, Mediator effectus est Dei et hominum homo Christus Iesus; quum in forma Dei sacrificium cum Patre sumat, cum quo et vnus Deus est. Tamen in forma serui sacrificium maluit esse, quam sumere; ne vel hac occasione quisquam existimaret »cullibet sacrificandum esse creaturae.« Opponit itaque Paullus Christum vni Deo, qua homo est: qua sola ratione, Mediatoris munera obire Augustinus ipse docet. (19)

(18) Lib. x. de Ciuit. Dei cap. 20.

(19) Lib. x. Conf. cap. 4.

CAPVT V.

De perfectione humanae Christi naturae agit: Hilarii Pictauiensis doctrinam a suspitione liberat.

Assumpsit Dei Filius verum corpus ex Virginis carne formatum. Assumpsit quoque humanam animam, mente ac ratione praeditam.

In quorum priore dogmate adserendo nec dubia, nec errori obnoxia mens Hilarii fuit, sed constans profus atque catholica.

Innumera ferme sunt in Scripturis Oracula pro prima adsertione firmata. Apertiora adducamus. In Epist. i. Ioan. cap. iv. dicitur: »omnis spiritus, qui confitetur Iesum Christum in carne venisse ex Deo est.« Et in cap. i. Euangelii sui, ait: »et Verbum caro factum est.« Insuper Lucae cap. xxiv. haec Christi Domini verba legimus: »palpate, et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videris habere.« His affinia illa sunt quibus ex Abrahamae, Iacobi ac Dauidis semine Christus prognatus dicitur: illa etiam, quibus natum illum, passum, mortuum ac reuiuum fuisse perhibetur: quibus tandem humanas adfectiones, tristitiam scilicet, pauorem, taedium, famem, lassitudinem persensisse; humores item, nempe lacrimas, saliuam, habuisse liquet. Ex quibus liquido constat habuisse Christum corpus vere humanum, non phantasticum, non sidereum, nec ex coelesti materia compactum, sed nostro prorsus consubstantiale.

Sed Christum ex materna carne corpus suum traxisse testatur, insuper habemus in Epist. ad Galat. cap. iv. verbis illis: »missit Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege.« Potissimum vero in cap. i. Matth. vbi dicitur: »de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.« Quam sane Christi genealogiam fuisse a Matthaeo scriptam validissime Augustinus contra Faustum disputans tuetur. (1)

Ex his vero Scripturarum testimoniis complura argumenta ducunt, vrgentque aduersus Marcionem, ceterosque Phantasiastas Eccle-

(1) Lib. xxviii. cap. 2.

clesiae Patres, et Scriptores. Tertullianus prae omnibus consulatur, quum in lib. de carne Christi cap. ix. et xvij; tum contra Marcionem lib. iv. cap. 8. 42. et 43. Omnium tamen compendium exhibet S. Thomas de hac re ex instituto agens. (2) Quum enim hanc veritatem firmasset testimonijs ex Augustino, (3) et ex lib. de Ecclesiast. dogmatibus, (4) ductis, has insuper argumentationes addidit: » et huius ratio, inquit, potest triplex assignari. Quarum prima est ex » ratione humanae naturae, ad quam pertinet verum corpus habere, « » cer. Secunda ratio sumi potest ex his, quae in Mysterio Incarnationis » sunt acta. Si enim non fuit verum corpus eius, sed phantasticum; » ergo non veram mortem sustinuit; nec aliquid eorum, quae E- » uangelistae de eo narrant; secundum veritatem gessit, sed solum » secundum adparientiam quandam: et sic etiam sequeretur, quod » non fuerit vera salus hominis subsequuta: oportet enim effectum » causae proportionari. Tertia ratio potest sumi ex ipsa dignitate per- » sonae adsumentis, quae quum sit veritas, non decuit vt in eius » opere fictio esset, « cer. Quae quidem argumenta probant nec de- » buisse Christi corpus esse coeleste, vt ipse Sanctus Doct. euincit. (5)

Secundam propositionem, maxime quod ad primam eius partem adinet, docent Scripturae. Habetur enim Matth. xxvi. : » tristis est » anima mea vsque ad mortem. « Ioan. x. : » ego pono animam meam » pro ouibus meis. Potestatem habeo ponendi animam meam. « Item et cap. xii. : » nunc anima mea turbata est. « Quae quidem testimonia si ad metaphoram referantur, euangelicae narrationis fides omnis peribit: de vera igitur Christi anima accipienda sunt.

Scripturis accedit Patrum auctoritas. Theodoretus haec habet: (6) » si enim Verbum Deus animam non assumpsit, nec liberare eam, » nec gloriam ei parare potuit. « Athanasius aduersus Apollinarium sic loquitur: (7) » quomodo tristis et animo turbatus, humanam » non habuit animam? Tribuere enim talem sensum materiae insen- » sibili absurdum, Deo immutabili adscribere blasphemum. « Augustinus, tum alijs in locis, tum praecipue in Epist. ad Dardanum, ait: » profecto quum dicis hominem perfectum totam illic naturam » humanam vis intelligi; non est autem homo perfectus, si vel ani- » ma, vel animae ipsi mens humana defuerit. «

Suf-

(2) III. Part. q. 5. art. 1.

(3) Lib. LXXXIII. QQ. q. 13.

(4) Cap. II.

(5) Art. II.

(6) De Haer. Fab.

(7) Lib. I.

Suffragantur theologicae rationes. Nam quum caro, et reliquae hominis partes per animam speciem sortiantur; necesse est, quod anima recedente nec os, nec caro sit, nisi aequiuoce, vt Aristot. docuit. (8) In Christo ergo, in quo vera caro adfuit, et veram adfuisse animam oportet fateri. Deinde: inonne anima praecipua hominis pars est? Non ergo Christus verus esset homo rationali anima destitutus.

Atque iisdem argumentis quibus animam Christo vindicamus, et ipsi humanam mentem atque intellectum adserimus, vt notum cuique est. Anima enim est, quae hominem perfectum constituit, quaeque turbatur, miratur, quae tandem veram humanam carnem perfecit. At omnia haec, Scripturis, Patribus, ac Theologis attestantibus praestat anima a Filio Dei assumpta: praedita ergo mente et ratione illa fuit.

Tertiam propositionem in Hilarii defensionem stabilitam, sic breuiter demonstramus. Hilarius non dubitanter sed adsertiue docuit, Christum originem ducere ex Abrahae semine, et ex genere Davidis, verbis illis expositionis Psal. lxx. : » ex Iuda et Moab originem » sumens. « Et in Psal. lxxvii. scribens: » de Iuda frutice, Christum na- » tum fuisse. « Similiter docuit sumsisse illud ex Virgine carnem, eamque nostrae consubstantialem; primum quidem in Psal. cxxiii. dicens: » naturae nostrae sibi ex Virgine corpus assumens. « Deinde lib. ix. de Trinitate, vbi ait: » corporis nostri natus homo. « Non ergo dubia, vel errori obnoxia, sed constans prorsus mens et doctrina Hilarii fuit.

COROLLARIUM.

Dogmatis autem priore propositione firmati consecratiam agnosimus illam Theologorum sententiam, quae tenet Christum reuera passum fuisse. Non eo quidem sensu, quod sic eius mens timore, aliusue affectibus ageretur, vt inde diuisa a rectitudine, vel perturbata esset; sed eo vnice, quod illius anima, aut corporis sensus praedictis affectibus moueretur, quin tamen ratio perturbaretur. Quem duplicem sensum distinguens Sententiarum Magister, (9) *passionem* in primo intelligit, in secundo *propassionem*.

Et quidem nullam Christum habuisse reluctantem passionem, atque rationem peruertentem constat abunde ex eo, quod potestate et voluntate omnia pertulit: vt enim dicitur Isalae cap. liii. : » oblarus

Tom. III.

D

» est,

(8) In iv. de Anima text. 9.

(9) Lib. III. Dist. xv.

est, quia ipse voluit. « Verum testantur id ipsum Patres. Nam scribit Hieronymus: (10) » vt veritatem probaret assumti hominis, vere contristatus est: « sed non passio eius vere dominatur animo; verum propassio est. Contra vero Christum vere et naturaliter passum fuisse apertissime Scripturae tradunt, vbi legimus: » vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portauit: « Isaiæ lvi. » Regnum est malis anima mea: « Psal. lxxxvii. aliaque eiusmodi. Tradunt et Patres. Ait enim Ambrosius: (11) » vt homo ergo dubitat; vt homo turbatur eius virtus, non turbatur eius diuinitas; sed turbatur anima secundum humanæ fragilitatis assumptionem. «

CAPVT VI.

Multiplex erga veritatem carnis Christi error describitur. Tum et erga humanæ animæ assumptionem. Hilarii criminatores designantur. Omnium argumenta dissoluntur.

Hæreticorum itaque, qui vt ludricam et fictam, ac specie tenus adumbratam Incarnationem defenderent, veram Christi carnem negabant, agmen ducit Simon Magus, Philastro teste: (1) cuius portentosas hæresim in eo positam scribunt Irenæus, (2) et Augustinus, (3) quod Deum se prædicaret, qui specie tenus apparens, tres in se ipso personas expresserit: Christum vero nec venisse vnquam, nec quidquam a Iudæis pertulisse. Eam probarunt Simonis discipuli Menander, Saturninus, atque Basilides, quorum postremus ad Magistri ineptias non nihil addens, Christum phantasma esse docuit ac reuera neutquam passum, sed pro illo Simonem Cyrenæum, quem in suam commutauerat figuram, quæ ei crux fuit a Iudæis imposita.

Accessit sub idem tempus Valentinus, homo fanaticus, existmans vnum ex Alonibus Christum procreasse, huncque a coelo corpus detulisse, ac per Mariam Virginem, velut aquam per canalem transisse; nec ex eius vtero quidquam sumsisse, vt Epiphanius refert. (4) Valentini amentiam vt in cæteris, sic in pessime interpretanda

Ver-

- (10) In cap. xxvi. Matth. (11) Lib. 1. cap. 20.
 (11) Lib. ii. de Fide cap. 3. (3) De Haer. cap. 4.
 (1) De Haer. cap. 29. (4) Haer. xxxi.

Verbi Incarnatione, imitati sunt Secundus, quem eadem cum Valentino tenuisse Epiphanius scribit: (5) tum Cassianus, Theodorus, Heracleon, Prolomæus, Marcus, a Theodoro relati. (6) Exinde Cerdo, qui ex eodem Epiphanius; (7) Christum neque ex Virgine natum, neque veram carnem habuisse, nec vere mortuum et passum decebat. Post hunc recensendus Marcion ipsius discipulus atque sector, de quo multa Tertullianus. (8)

Omnium tamen pessimus censetur Manes seu Manichæus. Turpissime commentus ille est, quod ad præsens attinet institutum, Christum non fuisse in carne vera, sed simularam speciem carnis ludificandis humanis sensibus præbuisse: vt non mortem solum, verum etiam resurrectionem similiter mentiretur; inquit Augustinus: (9) sed et existimasse illum scribit Athanasius, (10) » carnem humanæ similem attulisse de coelo » Christum. Subscripserunt Manetis dogmati Apelleiani, sic ab Apelle dicti; hoc solum diuersi a Manichæis, quod carnem ex quatuor elementis confectam Christo attribuant; vt adnotat Tertullianus. (11) Cui etiam errori affinis videtur quorundam opinio, qui Dei Filium antequam ex Virgine carnem sumeret, carnem aliter productam assumissee adserunt. Tandemque adscribendos Priscillianistas iudicant Leo Papa, (12) et Bracarensis Synodus i. (13) Cerdonis, Marcionis, Manichæorumque impia dogmata sequentes. » Sed risu digniores sunt rusticani hi hæretici, quam confutatione: reuera putauerim nunquam hos literatos fuisse Viros, nec Theologos, qui huiusmodi nugas sibi persuaserint, » vt verbis loquamur Antonii Genuensis. (14)

Subtilior sane fuit Arii et Apollinaris error, præcipuam Deo homini facto naturæ partem impiissime subtrahens. Nam Arium primum fuisse, qui adseruerit Christum solam carnem sine anima suscepisse, Augustinus testis est. (15) Ceterum, qui minus præcipuus, minusque notus Arii, Arianorumque fuit, factus est palmaris ac notissimus Apollinarius, eiusque gregalium error. Nec vno tamen in statu hæresis hæc constitit; sed varios illam habuisse Augustinus etiam

D 2

te-

- (5) Haer. xxxii. (11) Lib. de Præscript. cap. 3.
 (6) Lib. 1. de Haer. cap. 8. (12) Epist. 93. modo 155.
 (7) Haer. xli. (13) Can. iv.
 (8) De carne Christi cap. i. & 3. (14) Element. cho. Theolog. lib. vi. cap. 7. scs. 2.
 (9) cont. Marc. cap. 9. et seqq. (15) Lib. 1. de Haer.
 (10) Lib. de Haer. cap. 46.
 (11) De salut. Adu. Chr.

testatur. (16) Principio itaque naturam hominis in Christo semiplenam putauit, hoc est, anima carentem, cuius vicem supplebat Verbum ipsum caro factum. Posthac, non totam funditus animam Christo defuisse dixit, sed partem illius duntaxat; nempe mentem; cuius insar Verbum fuit illa sola rationalis animae relicta parte, qua viuimus, et sentimus.

Postremo in id vecors Apollinaris factio venit, vt carnem Christi nostrae dissimilem, nec de B. Virgine sumtam adsereret; atque partem ipsius Dei substantiae in carnem esse conuersam e coeloque delapsam diceret. Inde sub inferens diuinam ipsam naturam passibilem esse, ac reuera cruciatus et mortem esse perpessam. Adducunt nouum hoc erroris portentum Epiphanius, (17) et Theodoretus (18) praec aliis.

Pure itaque meritoque Apollinaristarum haeresis non semel Sacrarum Synodorum auctoritate damnata est. Primum quidem sine Auctoris nomine in Concilio Alexandrino, quod anno 362. celebratum est ab Athanasio, aliisque catholicis Episcopis. Deinde in Synodo Romana anno 373. habita sub Damaso Papa, lata in Apollinarem, eiusque discipulum Timotheum depositionis sententia. Insuper et in Antiochena illa Synodo, quae incidit in annum Christi 378. Postremo damnata illa fuit in Synodo ii. anno 382. celebrata, vt ex eiusdem Epistola Synodica constat, quam ad nos vsque Theodoretus transmissit. (19)

In suspicionem autem vtriusque capitalis haeresis maxime illius, quae veram Christi carnem verumque corpus nostro consubstantiale e medio tollere nititur, sunt qui Sanctum Hilarium Pictauiensem ducant. Dubiam siquidem illius mentem fuisse in priori dogmate. Erasmus inter alios dixit. Carnem quoque, qualemcumque ille in Christo posuerit, non ex Virginis vtero procreatam credidisse. Errasse insuper illum indolentiam quandam in Christo probantem, omnem prorsus ab eo passionem, libere etiam susceptam, remouendo Claudianus cum aliis scripserunt. (20) Verum de his diximus multa. Argumenta modo in medium adducamus, quibus et errores suos homines haeretici munire pergunt, et suam criminationem Scriptores alii extollunt, in tres classes tributa.

Ar-

(16) In lib. de Haer. cap. 55.

(17) Haer. LXXVII.

(18) Dial. III.

(19) Lib. v. cap. 9.

(20) Apud PP. Benedictinos in Praef. ad Hilarium.

Arguunt itaque haeretici Pharisaeae: Primo ex Scripturis Apostolus ii. ad Corinth. 5. ait: »etsi cognouimus secundum carnem Christum; sed nunc iam non nouimus.« Item ad Roman. viii: »missit Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati.« Et ad Philip. ii: »in similitudinem hominum factus, et habitu inuentus vt »homo.«

Secundo arguunt: Scripturae ipsae non aliud Christo tribuere corpus videtur, quam coeleste et aetereum, dicente Apostolo in i. ad Corinth. 15: »primus homo de terra terrenus; secundus homo de »coelo coelestis.«

Insuper Christus ipse negat se a Maria Virgine generatum: neque enim Matrem eam sed mulierem nominat, Ioan. ii. Matth. xii. et Lucae ii. Quinimo non ex ea, sed »in ea natum,« dicit Angelus Iosephum adloquens Matth. 1: »corpus ergo, si quod sumsit, non »ex ea procreatum accepit.«

Et quidem, quum Paullus in i. ad Corinth. carnem et sanguinem improbet, atque a coelorum regno excludat, verbis illis: »caro et »sanguis regnum Dei non possidebunt;« corpus, si quod Christo tribuendum est, coeleste tribuendum erit, quod omnium est nobilissimum.

Postremo: hoc solum pacto natus Christus ex Deo et Spiritu Sancto erit; alias natus dici poterit, quemadmodum homines ceteri; »ex sanguinibus, ex voluntate carnis, et ex voluntate viri,« quod Ioannis Euangelio contrariatur.

Tertio arguunt ex ratione: nam quod adparuerit interdum Christi vt homo, haud cuiuscumque veram illum carnem habuisse: Angeli siquidem nullum verum corpus proprium saltem habentes; immo et ipse Dei Filius non semel in lege veteri adparuere: quin si effecta corporibus similia per aëris circumstantis motionem spiritus possit praestare, vt nonnullis placet? Erat igitur forsam caro Christo adhaerens, non propria, sed alterius. Et certe Basilidi, ac Mahumero placuit dicere non Christi corpus crucifixum fuisse, sed Simonem Cyrenaeum, aut Iudam Apostatam; Manichaeis vero fuisse crucifixum Diabolum.

Praeterea: indignum Deo videtur humanam inducere carnem, atque filiorum Adae conditioni sese subicere: absurdum putare Dei Filium vnigenitum Angelis inferiorem, deterioremque. Indignum vna et absurdum in Deo mutationem aliquam excogitare: quae tamen in carnis assumptione necesse est vt contingat.

Ac-

Acedunt experimenta, quibus iamdudum Philosophis comper-
tum est corpus quodlibet natura sua extensum, solidum, et impe-
nerrabile esse: quum ergo, quod in Christo corpus ponitur, in lu-
cem fuerit editum non fracto virginali vtero, ad vitam clauso mo-
numento redierit, ad Apostolos clausis Ianuis introierit, aliaque si-
milia praestiterit, vel fuit illud omnino apparens, vel saltem diuer-
sae a nostro naturae fuit.

Quae vero Ariani et Apollinaristae? Vtrosque imprimis praeci-
puum erroris sui fundamentum in illis verbis Ioan. 1: »Verbum ca-
»ro factum est,« locasse, ait Angelicus Doctor; (21) ex quibus sic
argumentantur: nulla ibi mentio fit animae vel mentis humanae, sed
solius carnis: quam praeterea assumsisse Verbum, vt quum homini-
bus habitaret atque conuersaretur, innuit proximis verbis Ioannes, et
»habitauit in nobis:« sed ad hoc exequendum necessaria non vide-
tur animae humanae mentisque assumptio: nec aliunde necessaria
videtur pro morte subeunda, quae in corpus tantum vim habet; ne-
que vt descenderet ad inferos, quo diuinitas, vel persona descen-
dit; nec tandem vt miracula pararet, quae opera Omnipotentiae sunt:
non ergo animam mentemque humanam assumpsit, sed Verbum fuit,
quod animae munera ac facultates suppleuit.

Deinde arguunt Apollinaristae: possibile non erat perfectum ho-
minem Christum fieri: vbi enim perfectus homo est, ibi et pecca-
tum: at, in Christo nullum peccatum fuit; alioquin et ea, quae in
nobis est pugna peccati ponenda foret; opusque ei fuisset illa apud
nos fieri solita purgatione: ergo. Rursus obiciunt vt mentem non as-
sumsisse probent: vbi rei praesentia est, superuacua, eius imago cen-
setur: sed homo secundum mentem est ad imaginem Dei: quum er-
go in Christo Diuini Verbi praesentia fuerit, superuacua omnino mens
humana in eo fuisset. Similiter: Dei Verbum, vt apud Ioannem le-
gimus cap. 1. est: »lux illuminans omnem hominem venientem in
»hunc mundum:« superfluit itaque in Christo lux minor, cuiusmodi
mens est. Tandem: haud debuit Verbum mentem assumere, quae
nec caro nec actus carnis est; quum assumptio huiusmodi Incarna-
tio sit. Et haec pro secundo argumentorum ordine.

Tertium tenent Hilarii criminatores, quorum argutias sic propo-
nimus. Prima: Vera carnis in Christo ille denegare censendus est,
qui ait Mariam Virginem non dedisse corpori Saluatoris originem;
Chri-

(21) 1v. contra Gent. cap. 33.

Christi corpus ex elementis non constare; formatum illud carnali ge-
neratione non fuisse; omnia haec Hilarius scripsit. Nam de Trinita-
te loquens: (22) »non enim ex se, inquit, corpori Maria originem
»dedit.« Et (23) postea: »certe non suscepit quod edidit, sed ca-
»ro carnis sine elementorum nostrorum pudore prouexit.« Chri-
stum etiam vocauerat »habentem corpus spiritualis conceptionis.«
(24) Hilarius ergo veram in Christo carnem non admisit.

Secunda: Saltem ab errore defendi nequit Hilarius in his, quae
aduersus humanas Christi passiones docuit. Memorato enim in libro
de Trinitate (25) docuit primo quod »passus quidem est Dominus
»Iesus dum caeditur, dum suspenditur, dum crucifigitur, dum mo-
»ratur: sed in corpus Domini irruens passio, nec non fuit passio, nec
»tamen naturam passionis exseruit, dum et poenali ministerio de-
»seuit, et virtus corporis sine sensu poenae in se descuiens exce-
»pit.« Docuit ibidem naturam dolendi Christi corpus non habuis-
se: omnemque doloris sensum eidem denegar; quemadmodum et
tristitiam inquam in Christo fuisse atrea denegauerat. (26) Consul-
tantur ipsius sententiae: Non ergo certa, sed vel maxime dubia, immo
et errori obnoxia Hilarii mens est.

Sed his argumentis hoc ordine locatis ordinate occurrere progre-
diamur. Primum itaque testimonium ex 11. ad Corinth. a Phantasias-
tis sumtum, triplicem in S. Thoma habet expositionem: (27) qua-
rum potissima haec nobis videtur: sensum scilicet Paulli verborum
hunc esse, aliquando nos Christum cognouimus secundum cogni-
tionem et affectum carnis; quum nimirum nobiscum esset corpora-
liter: sed nunc iam non nouimus eum cognitione, et effectu carnis,
sed spiritu per fidem; qui certe sensus haud contrariatur veritati
carnis Christi, sed potius eam firmat.

Secundi loci intelligentia ex ipsis verbis habetur: non enim so-
lum ait Paullus ad Romanos scribens, »in similitudinem carnis,« sed
addit peccati; quia Christum veram quidem carnem habuit, sed non
carnem peccati, sed similem carni peccati, scilicet passibilem, qua-
lis est facta caro hominis ex peccato. Vel vt Augustinus loquitur: (28)
»habuit carnem non peccaticam, sed tamen similitudinem geren-
»tem peccati.«

Il-

(22) Lib. x. num. 16.

(26) Num. 10.

(23) Lib. x. num. 19.

(27) Lect. 1v. in Apost. locum.

(24) Lib. x. num. 35.

(28) Lib. contra Adim. cap. xxx.

(25) Num. 23.

Illud etiam Apostoli, „in similitudinem hominum factus,“ cer. absque verae et propriae humanitatis iniuria dicitur. Vsitata quippe Scripturae phrasim est, vt id etiam simile aliquis nuncupetur, quod naturam ac substantiam eiusdem cum illo rationis obtinet. Sic dicitur de Eua Gen. ii: „faciamus ei adiutorium simile sibi;“ quum tamen Eua eiusdem cum Adamo naturae fuerit. Sic et cap. v. dicitur Seth: „ad imaginem et similitudinem Adami factus; qui tamen non „secus ac Adam homo erat verus. Porro subiungitur „et habitu inuentus vt homo,“ ad Scripturae phrasim alludendo, qua Christi humanitas *indumentum*, et veluti Diuinitatis vestis quadam analogia nuncupatur; quatenus sine Diuinitatis mutatione assumpta illa fuit sicut sine substantiae hominis mutatione eum vestis induit.

Sunt praeterea, qui habitum ac similitudinem pro ipsa naturae humanae substantia accipiant cum Ambrosio: (29) qui factum Dei Filium in similitudinem hominum ratione conceptionis scribant; quoniam probatur quidem filius Ioseph, sed per Spiritum Sanctum absque virili semine generatus est: qui tandem ad vitae consuetudinem et vulgarem de Christo existimationem, non ad carnis substantiam Pauli locum referant.

Quod secundo loco obieciabant diuisim quoque soluendum est. Ac primum quidem dicendo Apostolum ibi loquutum fuisse de Resurrectione, in qua coelestis homo erit; quia licet corpus ipsum futurum sit, dono tamen coelesti tale erit, vt coelo incolendo non amissa natura, sed mutata qualitate conueniat: non ergo inde euincitur Christi corpus coeleste fuisse, quoniam de illo post Resurrectionem loquutus est. Tradit responsum istam Augustinus. (30) Quod si placet Apostoli verba de Christo ante Resurrectionem accipere, planum cuique est quid sibi velit illa: nempe Christum coelestem hominem dici, aut propter diuinam naturam e coelo delapsam, aut etiam propter humanam Spiritus Sancti coelesti virtute in Virginis vtero formatam: neutiquam vero sic appellari, quia ex materia coelesti corpus factum receperit.

Quid, quod Christus ipse Mariam, non Matrem quandoque nominauerit? Generalis responsio habetur in Augustino his verbis expressa: (31) „quia exemplo suo docebat negandos esse terrenos patres propter Deum, opera enim diuina facienti terreni affectus

(29) Epist. XLVI. ad Sabinum. et lib. XI. contra Faustum cap. 3.
 (30) Lib. XIII. de Ciuit. Dei cap. 23 (31) De Fide contr. Manich. c. 23.

„obstrepere non debebant.“ Sed falsum prorsus est, et euangelicae narrationi contrarium nunquam Mariam nomine agnitam fuisse. Scribit enim ipse Ioannes eodem cap. ii: „erat Mater Iesu ibi:“ dicit Mater Iesu ad eum: dicit Mater eius ministris. „Et cap. xix:“ stabat iuxta Crucem Iesu Mater eius: quum vidisset ergo Iesus Matrem. „

Angelum autem sic fuisse loquutum ad Iosephum, „quod in eam natum est,“ perperam obiecit ad probandum Christum ex Virgine non esse procreatum; quum expressum hoc in Scripturis sit: ait siquidem Paullus: „missit Deus Filium suum factum ex muliere.“ De cerere frivolum vel maxime est, quod ex Epist. i. Pauli ad Corinth. erga carnis et sanguinis improbationem allegant: non enim pro substantia ipsa caro et sanguis ibi accipiuntur, sed pro eorumdem corruptione; quae quidem in Christo non fuit quantum ad culpam, fuit tamen ad tempus quantum ad poenam, vt opus nostrae redemptionis exeret, vt loquitur S. Thomas. (32) Carnem vero terrenam assumens Dei Filius quam maxime sui ipsius gloriam commendauit: ipse, „qui nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abraham:“ id est, non Angelorum naturam sed terrenum corpus.

Demum vere Christus ex Deo natus dicitur, tametsi terrenum corpus assumeret, quia absque virili semine per Spiritum Sanctum generatus est: nec oppositum ex allatis Ioannis Euangelistae verbis arguitur. Negans enim ille ex carnis voluntate natum Christum, nec non negauit etiam ex substantia carnis? Intelligimus ergo ex concubitu natiuitatem Domini negatam, quod sapit voluntas viri et carnis: non ex vuluae participatione. Neque enim in vuluam Dei spiritum descendere opus fuisset, si non de vulua carnem participaturus descendisset. Potuit enim extra eam fieri spiritualis caro, simplicius multo quam intra eam.

Ad tertium argumentum soluendum sic primam illius difficultatem diluimus ex Augustino. (33) Tametsi potuisset Dei Filius hominibus apparere quum eisdemque conuersari, quamuis veram carnem non assumsisset; non tamen voluit. Sed voluisse in terreno corpore apparere certum ex eo perspicue est, quod ita fecerit: fecisse vero non dubitamus Euangelio credentes. Angeli autem apparuerent aërea et subtilia tantum corpora gestantes; vt ex eo colligitur, quod cibo inuisibilibus sunt, vt dicitur Tobiae xii.

Tom. III. Ad (32) IIII. contra Gentes c. 20. (33) Lib. XXIX. contra Faust. cap. 4.

Ad secundam dicimus: Etiam stante ea Philosophorum sententia, stare discrimen, quod opus est intercedat imaginariam visionem inter et veram; in eo scilicet situm, quod in illa corpus phantasticum ab illis vnice videatur, in quibus radiorum flexionem imaginaria visio excitatur. Christus itaque, quem omnes conspexerunt ac tetigerunt, quem eadem membrorum extensione praeditum eademque corporis soliditate viderunt, in vero apparuisse corpore quis dubitet? Frustra autem finguntur crucifixi alii loco Christi: nam antequam Cyrenaeus tolleret eius crucem, iam illam Christus per urbem derulerat, postquam flagellatus ac spinis fuerat coronatus. Iudam vero non affixum cruci fuisse, sed se laqueo suspendisse Matth. xxvii. narratur. Diabolus tandem crucis signo fugatur perterritus, quoniam in cruce eum Christus vicit.

Tertiae difficultati haec reponimus: Haud fuisse indignum Deo induere humanam carnem, quam suis manibus plasmauerat absque ulla peccati labe. Non enim inquinari potuit toto licet homine assumpto, incommutabilis veritas. Sed neque absurdum in eo deprehenditur, quod Dei Filius paullo minus ab Angelis minoratus sit, ut dicitur Psal. viii: quia per hanc minorationem ex carnis assumptione ortam exaltata mirifice humana natura fuit, non depressa diuina: proindeque nulla hinc Dei Filio contumelia. Praesertim, quum non necessitate cogente, sed voluntate amore atque humilitate impellentibus id factum fuerit. Neque tandem mutationem in Deo admittimus, quod sane absurdum indignumque Deo foret: scimus nempe ea tantum mutari, quae dum vniuntur, vel perfectionem aliquam, quam non habebant recipiunt, vel non permanendo pereunt: quorum neutrum in Christo euenit.

Vltima ratiocinatio facilem in omni Philosophorum sententia habet solutionem. Tolli siquidem a Deo possunt, vel impediti, cum grauitas tum soliditas et impenetrabilitas, immo et ipsa corporum localis extensio. Potest quoque Deus Omnipotentia sua corporum dimensionem extendere aut constringere. Sed de his Philosophi abunde.

Ad secundae classis argumenta venientes primum ex dictis solutum iam pridem est. Nam ostendimus multis adductis locis in Scripturis animam spiritum totamque humanam naturam commemorari. Quod ergo Ioannes dicit, non sic intelligitur, haud quasi Verbum sit conuersum in carnem, haud solem carnem assumsit, haud animam sine mente; sed consueto Scripturae more pars pro toto, caro

pro

pro toto homine ponitur: adeo ut dicamur sic; » Verbum caro factum est: » ac si diceretur: » Verbum homo factum est. » Ponitur enim similiter caro pro toto homine Gen. vi. Isaiae xl. Lucae iii. aliisque in locis. Quin et anima quoque sic ponitur Exodi i. vbi dicitur: » Omnes animae eorum, qui egressi sunt de femore Iacob, » cet. alias etiam causas, ob quas Ioannes carnem commemorauerit, addunt Tertullianus, (34) et Augustinus. (35) Venit autem Filius Dei in mundum ut habitaret in nobis; non ob hoc solum; sed insuper vt hominum genus redimeret, animam suam ponens, atque tentaretur per omnia in similitudine absque peccato: ad quae explenda animam rationalem adsumere opus habuit; immo et ad mortem ipsam perferendam: nam non nisi anima recedente, mortem corpus experitur; ac tandem et ipsius animae ratione ad inferos diuina persona descendit, resurrexitque, vt ratiocinabatur Athanasius. (36)

Secundum, quod Apollinaristae aiebant insulsum nimis est atque ex stulta positione fuit: quod enim rationalis anima peccato ac peccati pugnae subiaceat, non ex naturae necessitate, sed ex primi Parentis transgressionem est; a quo labe haec illiusque funesta consecraria in animam per originem deriuantur. Potuit ergo Verbum Diuinum perfectus homo fieri, quin peccatum, quod extra naturam hominis est assumeret, vt ipsi naturae quae peccato erat saucia mederetur.

Illud tandem quod ex tribus conficiunt, ex praesentia scilicet rei; ex ratione verae lucis, cuiusmodi Verbum est, et ex eo quod sit totius vitae fons soluit optime S. Thomas: (37) cuius doctrinae compendium damus. » Vbi est, inquit, ipsa res per sui praesentiam, » non requiritur eius imago, ad hoc quod suppleat locum rei. . . » sed tamen requiritur cum praesentia rei imago ipsius, vt perficiatur ex ipsa rei praesentia. . . Vnde ad perficiendam mentem humanam necessarium fuit, quod eam Verbum sibi vniuerit. » Lux » maior euacuat lucem minorem alterius corporis illuminantis: » non tamen euacuat sed perficit lumen corporis illuminati. . . Intellectus autem, seu mens hominis, est quasi lux illuminata a luce Diuini Verbi: et ideo per praesentiam Verbi non euacuat mens hominis sed magis perficitur. Licet potentia intellectiua non sit alius cuius corporis actus; ipsa tamen essentia animae humanae, quae

E 2

est

(34) Aduers. Praxeam.
(35) Epist. cxx.

(36) Lib. i. adu. Apollinar.
(37) Ill. P. q. 5. art. 4. ad 1. 2. et 3.

est forma corporis, requiritur, quod sit nobilior, ad hoc quod habeat potentiam intelligendi; et ideo necesse est, ut corporis melius dispositum ei respondeat.

Sed sinamus Philosophos disputare, an praestare Deus in nobis absque anima possit vitae cuiusque officia, nosque absque mente intelligentes efficere: illud nobis certum, nec esse, nec intelligi posse hominem, qui non sit anima et mente praeditus: quumque apertissime ex Scripturis noui praesertim Testamenti constet, Christum verum fuisse hominem, decretorie confitemur veram ei fuisse animam eamque humanam, sine qua verus homo nec esse, nec fingi potest.

Quae vero aduersus Hilarii orthodoxiam ipsius criminatores obiecebant, paucis modo soluenda veniunt. Primum quidem ambiguitatem verborum tollendo, distinctione haec addita: Scripsit Hilarius Mariam Virginem non dedisse corpori Saluatoris originem, id est, Christi corpus diuini fuisse operis, nec principium habuisse naturalis virtute, esto: Non fuisse ex Virgine Spiritus Sancti virtute procreatum, nego. Scripsit Hilarius Christi corpus ex elementis non constare; hoc est, genitum illud fuisse absque elementorum pudore, mixtoque seminis contagio, concedo: non fuisse ex corporalibus membris et carnis nostrae naturae compactum, nego: Scripsit formatum illud carnali generatione non fuisse, sed spirituali ratione virtutis qua conceptum fuit, concedo; ratione materiae ex qua in Virginis utero generatum est, nego. Et hoc pariter sensu negauit Hilarius in Christo originem hominis solamque hominis similitudinem posuit: scilicet negauit originem vitio humanae conceptionis permixtam; non originem a vitio humanae conceptionis alienam.

Secundum pariter quam facile soluitur distinctione adhibita: docuit Hilarius passionem intruisse in corpus Domini, et, *Virtutis* nomine ipsam diuinitatem intelligendo, concedo; corpus etiam designando, nego. Passum itaque Dominum fuisse, et in corpus eius intruisse passionem Hilarius dicit; sed hanc *virtutem*, id est, diuinitatis naturam absque dolore excipisse. Hanc esse verborum intelligentiam non aliunde potius quam ex aliis ipsius dictis planum fieri potest. Sic in cap. ix. Matth. n. 7. scribit: «fragilitatem corporis virtus assumpsit.»

Hinc ad secundum testimonium eruitur responsio. Docuit Hilarius naturam delecti Christi corpus non habuisse, quatenus Diuinitas

tas, seu Verbum Diuinum passionem voluntarie suscepit. Naturam enim tibi pro sola diuinitate sumpsit, ut et in lib. x. de Trinit. n. 66. dicens: «quum infirmitas esset ex forma serui, et natura maneret ex forma Dei.»

Neque alia excogitanda est responsio pro tertio: nam quum illi concertatio esset cum haereticis, qui Christi diuinitatem inferioris a Deo Patre naturae dicebant, proindeque eam metu passionis trepidasse; consulto denegauit in Christo omnem doloris sensum in diuinitatem irruentem ac ipsum in vitam torquentem. At non denegauit sensum doloris corpus efficientem. Quo ipso sensu tristitiam a Christo remouit, ut vel ex ipso verborum contextu quis facile percipiat.

CAPVT VII.

Humanae naturae cum Diuinitate unionem in persona factam fuisse, firmissime tuetur. Beatam Mariam Virginem Deiparam vocandam euincit.

Vna eademque Dei et hominis persona post naturarum coniunctionem in Christo fuit.

Proinde B. Virgo rectissime Θεοτόκος, id est, Deipara dicitur.

Primum dogma testatum saepissime in Scripturis legimus. Illud in primis subit animo tritum sed insigne testimonium Ioann. cap. i. «Verbum caro factum est, et habitauit in nobis.» Quum enim Verbum, carnem fieri non sit in carnem mutari, vel quod proprium et naturale sibi est, amittere; sed alteram sibi quam arctissimo nexu copulare naturam, ut optime Leo Papa disserit; (1) consequens est vnum in duabus esse naturis et subsistere Christum; hoc est, vnam ex duabus naturis Personam consistere. Deinde, Apostolus ad Philip. n. 7. sic de Christo loquitur: «semetipsum exinanivit formam serui accipiens.» Quibus significat vnam personam Deum esse simul et hominem: quum et qui se exinanivit, Deum oporteat esse, qui in forma seu natura diuina prius fuerit; et idem non alia ratione

(1) Serm. iiii. de Nativ.

semetipsum exinaniuit, quam se hominem vilem faciendo.

Postremo, Christum tanquam vnum eundemque adnumerat, adiungitque Patri Paullus in 1. ad Corinth. 8. 6. scribens: » vnus Deus » Pater, ex quo omnia, et nos in illum; et vnus Dominus Iesus Christi- » stus, per quem omnia. « Et in 1. ad Thessal. 3. 11: » ipse autem » Deus, et Pater noster, et Dominus noster Iesus Christus. « Persona igitur Domini nostri Iesu Christi vna tantum est.

Accedit Patrum traditio, quorum suffragia si adducere hic vellemus, eorum catalogum conficere necessum foret. Nonnullos audiamus. Athanasius haec habet: (2) » sicut homo persona est vna, » et animal vnum e spiritu et carne concretum: ita Christum intelligi debere vnum esse, et non personas duas. « Chrysostomus: (3) » etsi enim, inquit, duplex in Christo natura; verumtamen in- » diuisibilis vnio in vna filiationis persona. « Augustinus: (4) » vt » quemadmodum est vna persona quilibet homo, anima scilicet rationalis et caro; ita sit Christus vna persona, Verbum et homo. «

Ecclesiae Catholicae auctoritas, quae Scripturis ac Traditioni innixa, eam professa est, atque profitendam fidelibus proposuit, contrarium errorem anathematizans. Sic in Synodo generali Ephesina Can. 2. et 4: in Chalcedonensi Act. 5: in definitione post recitatum Constantinopolitanum Symbolum: in Constantinopolitana II. Can. 4: in Lateranensi IV. cap. 1. de Fide Catholica: in Constantinopolitana III. Act. 4: ac tandem in Concilio Hispalensi II. cap. 13.

Postremo, theologicis rationibus ipsa veritas fulcitur. Harum prima est: Si duae personae in vno iunctae sunt Christo, vnus esse non potest proprie absoluteque Christus: neque vel nomen idem vtrique conuenire, nisi aequivoce: vel vna aliqua definitione comprehendendi. Atqui Christos esse duos vel filios, inaudita detestandaque christianis auribus vox est; quae inde tamen necessario sequeretur: non ergo duae, sed vna tantum in Christo persona est.

Secunda ratio: Si Christo naturae duae, ita personae duae sunt nulla facta est hominis Deiue coniunctio; nisi forte qualis est quum duo corpora sibi met apponuntur, vt tantum locis iuncta sint, et nihil in alterum ex alterius qualitate perueniat: sed si ita diuinitas humanitati coniuncta est, nihil vnum ex vtriusque confectum est. Vnum intellige per se atque proprie: nam vnum ex accidenti esse

(2) In lib. de Incarnat.
(3) In Epist. ad Caesarium.

(4) In Enchir. cap. 36.

potest; velut acervus vnus ex lapidibus pluribus: Atqui Christus vnus est, et in eo tum hic homo Deus, tum hic Deus homo nominatur secundum subsistentem naturam: in vna igitur Persona copulantur in Christo naturae duae. Sumtae sunt hae rationes ex Boetio. (5)

Plurimae aliae possent ex Patribus confici, quibus personae vnae via et ratione a Theologo colligeretur. Sed legendi potissimum pro hoc argumenti genere sunt Anselmus, (6) et S. Thomas. (7)

Iam vero dogma aliud loco secundo stabilitum, quod primo vel maxime affine est, ex Scripturis Traditione atque Theologiae rationibus quoque euincitur. Ex Scripturis quidem; scribit enim Paullus ad Rom. 1. 3. de Filio Dei: » qui factus est ei ex semine David secundum carnem. « Et ad Galat. IV. 4: » misit Deus Filium suum » factum ex muliere, factum sub lege: » ergo Maria Virgo concepit, genuit, enixa est Filium Dei vnigenitum; atque his nominibus rectissima Dei Genitrix illa appellatur.

Ad traditionem vero quod attinet, Iustinus Martyr primus ex Veteribus in occursum venit dicens: (8) » Verbum ipsum formatum esse, et hominem factum ex Virgine. « Sequuntur Ignatius Martyr, (9) Irenaeus, (10) Hippolytus, (11) Athanasius, (12) alii quos inter iute Cytillus Alexandrinus praecipue memorandus est, qui strenuissime pro Deiparae honore pugnavit, eamque Dei Genitricem dicendam esse contendit pluribus in locis; maxime in libro de reuera fide.

Neque aliud Symbola omnia christianae fidei praesertim illa praedicant, quae ab Nicaena Synodo ac deinceps condita, et ab Ecclesia in auctoritatem assumpta sunt. Principio enim Nicaeni Symboli verba, quae Cyrillus expendit, (13) ostendunt vanissimum illud Nestorii esse, nusquam Concilium illud docuisse genitum ex Virgine Dei Filium. Quippe credere se profiterentur Patres secundum » vnum Deum Patrem Omnipotentem, omniumque factorem; in vnum » Dominum Iesum Christum Filium Dei genitum ex Patre, et vnigenitum; hoc est, ex illius substantia genitum, non factum, per » quum

(5) Lib. de duab. natur. et vna ad Ephes. persona Chr.
(6) Lib. de Inc. Chr. cap. 5.
(7) iv. cont. Genr. cap. 34.
(8) In Apolog.
(9) In Epist. ad Rom. et in Epist. ad Ephes.
(10) In lib. III. adu. Haer. cap. 31.
(11) Apud Theo.
(12) In Epist. ad Epictetum.
(13) Lib. II. cont. Nest.

„quem omnia facta sunt.“ Pergunt deinde, et istum ipsum Dei Filium ac Deum propter nos homines descendisse, incarnatum esse, hominemque esse factum adserunt. Sed post Ephesinam Synodum, damnatumque Nestorium, Synodi omnes in quibus de fide aliquid sancitum est, vocabulum Dei Genitricis magno studio frequentarunt: praesertim Synodi Chalcedonensis, et Lateranensis sub Martino Pontifice habitae: necnon et ex particularibus plurimae, maxime Carthaginensis iv. cap. 1.

Addendae hic sunt rationes ex dictis sequutae. Prima, omniumque simplicissima et efficacissima est, quod Beatissima Virgo Deum verum proprieque nominatum genuerit atque pepererit. Quam causam vsu frequentissimo Veteres celebrarunt.

Secunda ratio, quae vt et reliquae deinceps, ex illa priori proficiscitur, talis a Patribus adfertur: Christus, quem Nestorianorum etiam confessione illa genuit, vnus est idemque Dei primum, deinde hominis filius: nec in duos sectus, diuisusque filius: Ex quo certe sequitur, a quocumque ille genitus est, ab eo genitum esse Deum et hominem; hoc est, filium eundem vtiusque nominis ac generis proprie dictum.

Tertia ratio apud Cyrillum, aliosque Patres frequentissima est: Caro illa, quam ab Sanctissima Matre genitam Nestorius alique similes haereticis non negabant, Verbi proprium aliquid fuit, non alienum, non aduentitium seu extrinsecus adhaerens: vnde consequitur, quum genita et concepta nataque est caro illa (quo quidem nomine tota ipsa hominis natura intelligitur) diuinum aliquid, et Dei proprium ac substantium genitum esse ac partu editum: adeo quae Deum ipsum, cuius iccirco Mater tam vere ac proprie Dei Genitrix vocari meretur, quam est proprium Dei, immo proprie Deus, illud quod est ex ea genitum.

CAPVT VIII.

Haeresis Nestorianae historiam offert. In quo potissimum sita fuerit, declarat. Ephesinum Concilium, in quo Nestorius cum sua haeresi damnatus est, memorat. Nestoriana sophismata dissoluit.

Impii ac nefandi erroris personae vnitatem in Christo oppugnantis,

architectus habetur Nestorius e Germanicia Syriae oppidulo oriundus. Antiochiae liberalibus disciplinis mediocriter eruditus, monasticam vitam initio professus est in monasterio ad urbem eandem duorum stadiorum intervallo situm, vt indicant Eugorius, (1) et ex eo Nicephorus. (2) Ab hoc instituto ad clerum translatus, et Presbyter factus est; eique quod sermone promptus ac disertus esset, docendi populi munus iniunctum. In quo per magnam aetatis partem perseuerans, atque in id dicendi genus conciones suas accommodans, vt plausum fauoremque populi captaret auditorum vtilitate neglecta, ad Sedem Constantinopolitanam euehi adsequutus, Chr. anno 428. Episcopus est ordinatus.

Vix autem sedem in C. P. Trono fixerat Nestorius, quum gratia tentandi eqquid noua, quam conceperat animo, probari in vulgus haeresis posset, partes illius palam proponendae cuidam ex assentibus mandauit, homini impuro, et ad quidiuis audendum prono: quem Anastasium quemdam Presbyterum fuisse adfirmat Socrates; (3) eiusdemque conscelerata hanc vocem inter sacra sermonem ad populum de more facientis coram Nestorio ipso, testatur: „Deiparam Mariam nullus nominet. Nam Maria homo erat; impossibile est autem vt homo Deum pariat.“ Sed et a Dorotheo Episcopo contra Deiparam fuisse antea declamatum Cyrillus in Epistolis refert. (4)

Ceterum illa vox simul atque audita est magnos in populo excitauit clamores: Nestorius vero adco temeritatem impietatemque illam non repressit, vt eidem suffragaretur; ipse tandem eadem frequenter praedicauit, impia quaedam et execranda contra Christi diuinitatem garruens, populo Constantinopolitano vniuerso, praeter paucos leues ac vanos homines ab ipsius communionem abstinentibus; necnon Monasteriis omnibus, et eorum Archimandritis, vt Cyrillus testatur (5)

Posthac Nestorii homiliae passim dispersae, in Aegyptum perlatae sunt, ac peros simplices in errorem, aut certe dubitationem impulerunt. Cui malo vt mederetur Cyrillus Alexandriae Praesul, Epistolam ad Aegyptios Monachos scripsit, illos contra pestilentem haeresim praemuniens. Et huius quidem Cyrilli Epistolae nonnulla Constantinopolim exemplaria peruenerant, quorum lectione complu-

Tom. IIII.

F

tes

(1) Lib. i. cap. 7.

(4) Epist. vi.

(2) Lib. xiiii. cap. 36.

(5) Epist. ix. ad Papam Coelestinum.

(3) Lib. vii. cap. 32.